

RAHANDUSMINISTEERIUM

Tarmo Gutmann
Rae Vallavalitsus
info@rae.ee

Meie 15.07.2025 nr 12.2-1/2582-5

ETTEKIRJUTUS

Riigihangete seaduse rikkumise lõpetamiseks

Ettekirjutuse tegemise aeg ja koht 15.07.2025, Tallinn

Hankija: Rae Vallavalitsus

Hankija seaduslik esindaja: vallavanem Tarmo Gutman

Rahandusministeerium viis läbi riikliku järelevalvemenetluse seoses Rae Vallavalitsuse veebilehel välja kuulutatud avaliku konkursi korraldamisega lastehoiukohtade teenuse tellimiseks eralastehoiu ja/või eralasteaia pidajatelt.

RESOLUTSIOON

Rahandusministeerium teeb hankijale järgmise ettekirjutuse:

- 1) Lõpetada riigihangete seaduse § 15 lg 3 ja § 126 rikkumine seoses nõuetekohase riigihanke menetluse korraldamata jätmisega lastehoiukohtade teenuse tellimiseks;
- 2) ettekirjutus tuleb täita hiljemalt 22.07.2025;
- 3) ettekirjutuse täitmisest tuleb teavitada Rahandusministeeriumi hiljemalt 23.07.2025.

VAIDLUSTAMISVIIDE

Käesoleva ettekirjutuse peale on võimalik esitada 30 päeva jooksul selle teatavaks tegemisest arvates kaebus halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud tingimustel ja korras. Ettekirjutuse vaidlustamine ei peata selle täitmise kohustust.

SUNNIRAHA KOHALDAMISE HOIATUS

RHS § 208 lg 6 kohaselt võib Rahandusministeerium RHS-i alusel tehtud ettekirjutuse täitmata jätmise korral rakendada sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Ettekirjutuse täitmata jätmise korral on sunniraha ülemmäär esimesel korral kuni 2500 eurot ning järgmistel kordadel kokku kuni 10 000 eurot ühe ja sama kohustuse täitmisele sundimiseks.

Teatame, et käesoleva ettekirjutuse täitmise tähtpäevaks (22.07.2025) ettekirjutuse täitmata jätmisel rakendab Rahandusministeerium RHS § 208 lg 6 alusel Rae Vallavalitsuse suhtes sunniraha 1 500 (üks tuhat viissada) eurot.

1. Asjaolud ja menetluse käik

- 1.1.** Riigihangete vaidlustuskomisjon (edaspidi ka VaKo) edastas 27.05.2025 kirjaga nr 12.2.-10/130 Rahandusministeeriumile ettepaneku riikliku järelevalve teostamiseks, et tuvastada, kas Rae Vallavalitsusel (edaspidi ka hankija) esinesid õiguslikud alused lastehoiukohtade soetamiseks avaliku konkursi korraldamiseks ja riigihanke menetluse korraldamata jätmiseks.
- 1.2.** Rae Vallavalitsuse 29.04.2025 korralduse nr 632 alusel korraldati avalik konkurss kuni 200 lastehoiukoha leidmiseks ajavahemikul 01.09.2025-31.08.2026 viitega 01.09.2025 jõustuva alusharidusseaduse (AHS) § 5 lg-le 1 ning võlaõigusseaduse (VÕS) §-ides 339-360 sätestatule. Konkursi teade avaldati Rae Vallavalitsuse veebilehel 02.05.2025.
- 1.3.** VaKo on juhtinud oma 27.05.2025 otsuses nr 130-25/- tähelepanu sellele, et AHS § 5 lg-st 1 ei tulene kohaliku omavalitsusüksuse õigust korraldada lastehoiukohtade soetamiseks avalikku konkurssi. Ilmselt on Rae Vallavalitsus lähtunud AHS § 5 lg-st 5, mis sätestab muuhulgas: /.../ Eralastehoiu ja eralasteaia pidajaga ning teise kohaliku omavalitsuse üksusega halduslepingu sõlmimise korral ei kohaldata halduskoostöö seaduse (HKTS) §-s 13 sätestatut.
- 1.4.** 02.06.2025 kirjaga nr 12.2-1/2582-1 „Järelevalvemenetluse alustamine ja selgituste küsimine“ alustas Rahandusministeerium järelevalvemenetlust hankija tegevuse õiguspärasuse kontrollimiseks seoses riigihanke korraldamata jätmisega. Rahandusministeerium nõustus VaKo-ga, et kuivõrd AHS §-i 80 kohaselt jõustub AHS 2025. aasta 1. septembril, ei saa see kaasa tuua õiguseid ega kohustusi praegu avalikku konkurssi korraldades. Kuidas menetlust läbi viia, tuleb hankijal otsustada hiljemalt siis kui ta otsustab vastavat menetlust alustada (vt EKo C-402/18 p 29). See tähendab, et lastehoiukohtade soetamise teenuse tellimiseks menetluse korraldamisel ja lepingu sõlmimisel peab hankija järgima RHS-is sätestatud menetluskorda.
- 1.5.** 09.06.2025 kirjaga nr 10-2.2/3496-1 „Põhjendatud seisukoha esitamine ning küsimustele vastamine“ edastas hankija Rahandusministeeriumile omapoolsed selgitused järelevalvemenetluses.
- 1.6.** Rahandusministeerium edastas 19.06.2025 kirjaga nr 12.2-1/2582-3 „Järelevalvemenetluse kokkuvõte, ettekirjutuse tegemise kavatsus ja tähtaja määramine vastuväidete esitamiseks“ hankijale ettekirjutuse tegemise kavatsuse.
- 1.7.** Hankija edastas Rahandusministeeriumile 01.07.2025 kirja nr 10-2.2/3496-3 „Seisukohad ja vastuväited ettekirjutuse tegemise kavatsusele“ vastuväited RHS-i rikkumise lõpetamiseks ettekirjutuse tegemise kaalutlustele.

- 1.8. Riigihankes pakkumuse esitanud pakkujad ettekirjutuse tegemise kavatsusele vastuväiteid ei esitanud.

2. Hankija selgitused ja vastuväited

- 2.1. Hankija edastas 09.06.2025 kirjaga nr 10-2.2/3496-1 Rahandusministeeriumile alljärgnevad selgitused (märgitud kursiivis).

Rae Vallavalitsus lähtus 01.09.2025 jõustuvast alusharidusseadusest ning viis läbi avaliku konkursi kuni 200 lastehoiukoha leidmiseks ajavahemikul 01.09.2025- 31.08.2026. Avaliku konkursi näol oli tegemist ettevalmistava tegevusega. Rae Vallavalitsuse 20.05.2025 korralduse nr 733 preambulis oli selgelt viidatud, et konkursi korraldamise aluseks on septembris jõustuv alusharidusseadus. Vääramatu ja õiguspärase ootuse printsiibiga on kooskõlas faktiline asjaolu, et kõnealune väljakuulutatud seadus jõustub 01.09.2025. Konkursi tulemusel sõlmitavad lastehoiuteenuse osutamise lepingud sõlmitakse teenuse osutajatega pärast seaduse jõustumist. Ettevalmistava tegevuse eesmärgiks oli tagada vajalikud lastehoiukohad Rae vallas alusharidusseaduse jõustumisel. Väga oluline oli tagada lastele võrdsed võimalused ning, et valitseks lastehoiukohtade eraldamise osas õigusselgus. Juhul, kui Rae Vallavalitsus oleks alustanud lastehoiukohtade soetamiseks avaliku konkursi korraldamisega pärast alusharidusseaduse jõustumist, oleks lastehoiukohad selgunud alles oktoobris-novembris 2025. Sellest tulenevalt oleks lastehoiukohtade tagamine jäänud lapse vanemale ebaselgeks ja oleks kaasa toonud ebavõrdse kohtlemise, kuna lapse vanemal ei oleks tekkinud võimalust vabalt valida tema lapsele sobiv lapsehoid. Rae Vallavalitsuse vastused Teie poolt esitatud küsimustele on järgmised: 1) Mis alusel on hankija korraldanud avaliku konkursi lastehoiukohtade soetamiseks? Alusharidusseaduse § 5 lõike 1 alusel (seadus jõustub 01.09.2025). 2) Milline on lastehoiukohtade soetamise teenuse eeldatav maksumus? Lastehoiukohtade soetamise teenuse eeldatav maksumus on ligikaudu 1 500 000 eurot ajavahemikul 01.09.2025 - 31.08.2026. 3) Kas hankija kavatseb jätkata avaliku konkursi korraldamist sooviga sõlmida leping või kavatseb tunnistada selle menetluse kehtetuks ja korraldada nõuetekohase riigihanke menetluse? Rae Vallavalitsus kavatseb jätkata avaliku konkursi korraldamist sooviga jõustada lastehoiukohtade lepingud teenuse osutajatega alates 01.09.2025. 3 4) Kui hankija soovib avaliku konkursi menetlust jätkata, palume põhjendada, miks leiate, et see oleks antud asjaoludel õiguspärane? Rae Vallavalitsus leiab, et on avaliku konkursi läbiviinud õiguspäraselt ning lähtub ajaolust, et haldusmenetluse seaduse § 54 kohaselt on haldusakt õiguspärane, kui ta on antud pädeva haldusorgani poolt andmise hetkel kehtiva õiguse alusel ja sellega kooskõlas, proportsionaalne, kaalutlusvigadeta ning vastab vorminõuetele. Riigikohus on erinevates lahendites rõhutanud, et haldusakti õiguspärasust tuleb hinnata selle andmise hetkel kehtinud õiguslikust aga ka faktilisest olukorrast lähtudes. Kuna konkreetse lastehoiukohtade leidmiseks korraldatud konkurss ei muuda ennetähtaegselt lepinguid siduvaks, tegemist on ettevalmistava toiminguga ning lepingud sõlmitakse selliselt, et need jõustuvad alles alusharidusseaduse jõustumisel, siis oleme seisukohal, et see ei ole vastuolus kehtiva õigusega. Õigusteooriast on teada (näiteks Riigikohtu esimees Villu Kõve on toonitanud seda), et ettevalmistav tegevus (sealhulgas konkursi väljakuulutamise) võib põhineda veel jõustumata seadusel, kui see ei too kaasa kehtiva õiguse rikkumist ega õiguste/kohustuste realiseerumist enne seaduse jõustumist. Eelnevat arvesse võttes ja lähtudes üldistest õiguse põhimõtetest järeldab Rae Vallavalitsus, et oli õigustatud tegema ettevalmistavaid toiminguid, mis ei too kaasa, enne seaduse jõustumist, isikute õiguste rikkumist või nende kohustuste muutumist.

2.2 Hankija edastas Rahandusministeeriumile 01.07.2025 kirjaga nr 10-2.2/3496-3 järgmised täiendavad seisukohad ja vastuväited ettekirjutuse tegemise kavatsusele (esitatud kursiivis):

/.../ Rae Vallavalitsus tänab Rahandusministeeriumi antud soovitude ja juhiste eest riigihangete seaduse paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks. Rae Vallavalitsuses jääb siiski oma varem esitatud seisukohtade juurde ja märgib, et lähtus ning viis läbi avaliku konkursi kuni 200 lastehoiukoha leidmiseks lähtuvalt 01.09.2025 jõustuvast alusharidusseadusest. Märgime omapoolselt veel kord, et avaliku konkursi näol oli tegemist ettevalmistava tegevusega. Rae Vallavalitsuse 20.05.2025 korralduse nr 733 preambulis oli selgelt viidatud, et konkursi korraldamise aluseks on septembris jõustuv alusharidusseadus. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 154 lõike 1 kohaselt on kohaliku omavalitsuse üksustel õigus ja kohustus korraldada ja juhtida kõiki kohaliku elu küsimusi. Teile teadaolevalt on tegemist kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigusega, kuid selguse huvides kordame üle, et sellega on antud kohalikule omavalitsusele enesekorraldusõiguse tagatis, s.o otsustus- ja valikudiskretsioon kohaliku elu küsimuste lahendamisel ehk tegemist on põhiseadusliku õigusega, mis tagab omavalitsusele autonoomia oma ülesannete täitmisel ja kohaliku elu korraldamisel, sealhulgas laste hariduse ja hoolekandega seotud teenuste pakkumisel. Koolieelsete lasteasutuste pidamine ning lasteaiade ja lastehoiukohtade tagamine on kohaliku elu korraldamise küsimus, mille täitmisel on kohalikul omavalitsusel võrdlemisi lai kaalutlusruum ja seda on põhjalikult selgitanud ka Riigikohus. Sellest tulenevalt on kohalikul omavalitsusel õigus korraldada mistahes konkursse, mis põhinevad enesekorraldusõigusel ehk omavalitsusel on põhiseaduslik õigus vabalt valida, millisel moel ta oma kõnealuseid kohustusi täidab, arvestades sealjuures kohalikke vajadusi, olemasolevaid ressursse ja võimalikke koostööpartnereid. Avalik konkurss võimaldab hinnata teenuse kvaliteeti, teenusepakkujate võimekust ning tagab laste ja vanemate õiguste kaitse, s.h lapse õiguse kvaliteetsele hoolele ja haridusele. Eelnevat arvestades leiame, et Rahandusministeerium on sekkunud korraldatud konkursi osas järelevalvemenetluse algatamisega õigusvastaselt Rae valla põhiseadusest tulenevasse enesekorraldusõigusesse, kuivõrd lastehoiu kohtade tagamise näol ei ole tegemist volitusnormi alusel täidetava riikliku ülesandega, vaid kohaliku elu korraldamise küsimusega, kuhu riik sekkuda ei tohiks. Kõnealuse menetluse raames oleme varasemalt selgitanud, et tuginesime ettevalmistava tegevusena konkurssi korraldamisel 01.09.2025 jõustuvale alusharidusseadusele, mille § 5 lõikest 5 tuleneb kohalikule omavalitsusele õigus jätta sõlmimata halduskoostöö leping nii eralastehoiu kui ka eralasteaiade pidajaga ehk see annab üheselt mõistetava välistuse riigihanke korraldamata jätmiseks lastehoiu kohtade tagamiseks. Asjaolu, et Rahandusministeeriumi hinnangul on märgitud jõustuvas seaduses väidetavad õiguslikud vastuolud, ei saa olla aluseks õigussubjekti käitumise muutmiseks seaduseandja tahtest kuidagi teistsuguseks ja on ilmne, et kohalik omavalitsus saab lähtuda üksnes seaduslikkuse põhimõttest ja sellisest jõustuvast õiguslikust regulatsioonist, millisena on see seadusena Riigikogu poolt vastu võetud ning mille koosõla nii õiguskindluse kui ka õiguspärase ootuse printsiibiga on eeldatav. Lisaks eeltoodule rõhutame siinkohal, et täna kehtiv õiguskord ei kohusta kohalikku omavalitsust korraldama riigihanget lastehoiukohtade leidmiseks ja etteheited riigihanke korraldamata jätmise kohta on seetõttu arusaamatud. Viitame siinkohal, et kohalik omavalitsus kohustub vastavalt kehtivale koolieelse lasteasutuse seaduse (KELS) § 10 lõikele 1 looma vanemate soovil kõigile pooleteise kuni seitsmeaastastele lastele, kelle elukoht on selle valla või linna territooriumil ning ühtib vähemalt ühe vanema elukohaga, võimaluse käia teeninduspiirkonna lasteasutuses. Pooleteise- kuni kolmeaastase lapse lasteaiakoha võib valla- või linnavalitsus vanema nõusolekul asendada lapsehoiuteenusega, mille rahastamisele kohaldatakse kõnealuse seaduse 27 lõigetes 3 ja 4 sätestatud. Antud lõigetest tulenevalt kohustub kohalik omavalitsus tasuma analoogselt munitsipaallasteaiaga kõik kulud, mis hoiukoha tagamisega on seotud. Sellest tulenevalt on lapsevanema vaba valik, millisesse lastehoidu ta oma lapse paneb

olukorras, kus tema lapsele ei ole tagatud omavalitsuse poolt lasteaiakohta ja omavalitsus kohustub sellised lastehoiu kulud tingimusteta katma. Eelnevast lähtudes on arusaamatu Rahandusministeeriumi seisukoht, et Rae vald oleks pidanud korraldama tänases õigusruumis riigihanke lastehoiu kohtade leidmiseks ja on rikkunud sellega RHS-is sätestatud menetluskorda. Kõike eeltoodut arvesse võttes leiame, et järelevalveotsuses esitatu ei ole kooskõlas kehtiva õiguskorraga ja teeme ettepaneku lõpetada antud järelevalvemenetlus.

3. Rahandusministeeriumi põhjendused ettekirjutuse tegemiseks

Rahandusministeerium jääb oma 19.06.2025 kirjas nr 12.2-1/2582-3 „Järelevalvemenetluse kokkuvõtte, ettekirjutuse tegemise kavatsus ja tähtaja määramine vastuväidete esitamiseks“ toodud seisukohtade juurde ega nõustu Rae Vallavalitsuse kirjas nr 10-2.2/3496-3 toodud täiendavate vastuväidetega. Rahandusministeerium põhjendab oma seisukohta alljärgnevalt.

3.1 Olles tutvunud järelevalveteatega, hankija poolt riigihangete registrile esitatud andmetega hankija antud selgitustega ja avaliku konkursi dokumentidega, ning hinnates kõiki tuvastatud asjaolusid kogumis, leiab Rahandusministeerium, et hankija on rikkunud RHS-i, jättes korraldamata nõuetekohase riigihanke menetluse.

3.2. RHS-i rikkumise tuvastamisel on Rahandusministeeriumil riigihangete korraldamise üle järelevalvet teostades õigus ja kohustus kaaluda RHS §-s 208 lg-s 1 või lg-s 2 sätestatud järelevalvemeetmete rakendamise põhjendatud vajadust. RHS § 208 lg 2 alusel ettekirjutuse tegemist RHS-i rikkumise lõpetamiseks on Rahandusministeeriumil võimalik kaaluda juhtudel, kui RHS-i rikkumise lõpetamine on RHS-ist tulenevalt võimalik.

3.3. Riikliku järelevalve teostamise käigus leidis kinnitust, et Rae Vallavalitsus ei ole lastehoiukohtade teenuse tellimisel lähtunud RHS §-s 126 sätestatud sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse regulatsioonist. Seda tõendavad eelkõige riigihangete registris hanketeate või RHS § 126 lg-s 4 sätestatud eelteate puudumine, Rae Vallavalitsuse veebilehel avaldatud konkursi tingimused ja hankija Rahandusministeeriumile 09.06.2025 kirjaga nr 10-2.2/3496-1 antud selgitused konkursi korraldamise kohta.

3.4. Rahandusministeerium leidis järelevalvemenetluses sarnaselt VaKo-ga, et 01.09.2025 jõustuva AHS § 5 lg-st 1 ei tulene kohaliku omavalitsusüksuse õigust korraldada lastehoiukohtade soetamiseks avalikku konkurssi.

3.5. Kehtiv koolieelse lasteasutuse seadus (KELS) ei näe ette halduslepingu sõlmimist. Isegi kui tegemist oleks halduslepinguga, siis praegu kehtiva HKTS § 13 lg 1 kohaselt kuuluvad halduslepingud, v.a. HKTS § 13 lg-s 11 sätestatud halduslepingud, sõlmimisele RHS teenuste hankelepingu sõlmimise tingimustel ja korras, arvestades HKTS §-s 13 sätestatud erisusi.

3.6. Rahandusministeerium selgitas järelevalvemenetluse alustamise kirjas muu hulgas, et HKTS §-s 13 loetletud erandeid ei tohi automaatselt rakendada, vaid kaaluda tuleb iga lepingu eripära. Vähimagi kahtluse korral tuleb kontrollida halduskoostöö seaduses sätestatud erireeglite kooskõla Euroopa Liidu riigihankeõigusega.¹ Iga halduslepingu sisu tuleb hinnata riigihankeõiguse valguses. Juhul, kui haldusleping vastab hankelepingu tunnustele ja ületab rahvusvahelist piirmäära ning kui tegu ei ole ka halduskoostöö ega sisetehingu erandile vastava kokkuleppega, siis peab lepingu sõlmimine toimuma vähemalt riigihankedirektiivide miinimumnõuetega kooskõlas.²

¹ M.A.Simovart, N.Parrest. Põhimõttest lex specialis derogat legi generali riigihankeõiguse näitel. Juridica 4/2018, lk 229-230 ja seal viidatud kohtupraktika.

² M.A.Simovart, N.Parrest. RHS § 1 komm. 41– M. A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2019.

3.7. Pärast Rahandusministeeriumi järelevalvemenetluse alustamist edastas ka 18.06.2025 Haridus- ja Teadusministeerium kohalikele omavalitsustele infokirja seoses 01.09.2025 jõustuva AHS-i rakendamise probleemiga, mis loob olukorra, kus KOVi ülesande täitmisse erapidajate kaasamine riigihanget korraldamata ei ole kooskõlas Euroopa Liidu (EL) õigusega.³

3.8. Hankija tegevus avaliku konkursi korraldamisel ei ole olnud kooskõlas RHS-iga. Hankija on toime pannud riigihangete läbiviimise nõuete rikkumise sellega, et ei ole korraldanud RHSis nõutud riigihanke menetlust lastehoiukohtade teenuse tellimiseks.

3.9. Hankija märkis 09.06.2025 vastuses nr 10-2.2/3496-1 Rahandusministeeriumile, et „Õigusteooriast on teada (näiteks Riigikohtu esimees Villu Kõve on toonitanud seda), et ettevalmistav tegevus (sealhulgas konkursi väljakuulutamine) võib põhineda veel jõustumata seadusel, kui see ei too kaasa kehtiva õiguse rikkumist ega õiguste/kohustuste realiseerumist enne seaduse jõustumist.“. Rahandusministeeriumi hinnangul on hankija tegevus toonud kaasa kehtiva õiguse s.o riigihankeõiguse, täpsemalt RHS § 14 lg 3 koostoimes § 15 lg 3 ja RHS § 126 lg 3 rikkumise. Lastehoiukohtade soetamise teenuse tellimiseks menetluse korraldamisel ja lepingu sõlmimisel peab hankija järgima RHS-is sätestatud menetluskorda. RHS-i mõttes on lastehoiuteenuse lepingud vaadeldavad, kui teenuse tellimise lepingud. Lastehoiuteenuse puhul on tegemist sotsiaal- ja eriteenusega (CPV kood 85312110-3 - Lastepäevahooldusteenused), mille tellimiseks saab korraldada erimenetluse RHS § 126 alusel. Sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse korraldamise kohustus tekib hankijal siis, kui sõlmitava sotsiaalteenuse hankelepingu eeldatav käibemaksuta maksumus on võrdne või suurem kui 300 000 eurot ja sõlmitava eriteenuse hankelepingu eeldatav maksumus on võrdne või suurem kui 60 000 eurot (vt RHS § 14 lg 2 p-d 1 ja 3 koostoimes § 15 lg-ga 3).

3.10. RHS § 15 lg 3 kohaselt kohaldab avaliku sektori sotsiaal- ja eriteenuste hankelepingu sõlmimisel RHS 3. peatüki 2. jaos sätestatud korda, kui hankelepingu eeldatav maksumus on võrdne sotsiaal- ja eriteenuste riigihanke piirmääraga või ületab seda.

3.11. Järelevalvemenetluses on selgunud, et lastehoiukohtade soetamise teenuse eeldatav maksumus on ligikaudu 1,5 miljonit eurot. Seega ületab soetuse maksumus sotsiaalteenuste riigihanke rahvusvahelist piirmäära (750 000 eurot) ja hankija oleks pidanud RHS § 15 lg 3 kohaselt lähtuma RHS § 126 sätestatud sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse korraldamise regulatsioonist.

3.12. RHS § 126 lg 3 kohaselt algab sotsiaal- ja eriteenuste erimenetlus hanketeate või § 126 lg-s 4 nimetatud eelteate avaldamisega riigihangete registris ja lõpeb käesoleva seaduse § 73 lg-s 3 sätestatud alusel. Ettepanek esitada pakkumusi vastavalt riigihanke alusdokumentides sätestatud tingimustele loetakse esitatuks hanketeate või juhul, kui hankija alustab sotsiaal- ja eriteenuste erimenetlust eelteatega, eelteate avaldamisega riigihangete registris.

3.13. Eeltoodust tulenevalt ei nõustu Rahandusministeerium Rae Vallavalitsuse väitega, et täna kehtiv õiguskord ei kohusta kohalikku omavalitsust korraldama riigihanget lastehoiukohtade leidmiseks. Vastupidi, kehtiv õiguskord ei toeta seisukohta, et kohaliku omavalitsuse poolt lastehoiuteenuse tellimisel ei kohalduks RHS.

3.14. Rae Vallavalitsuse kui kohaliku omavalitsuse üksuse arusaam, et lastehoiukohtade teenuse tellimisel nii eralastehoiu kui ka eralasteaia pidajatelt ei kohaldu RHS, on ekslik. Rahandusministeerium põhjendab oma seisukohta alljärgnevalt.

³ Kiri nr 15-6/3945 on kättesaadav Rae Vallavalitsuse avalikus dokumendiregistris <https://atp.amphora.ee/raevv/index.aspx?itm=1577740&o=677&u=-1&o2=677&hdr=hp&tbs=all>.

3.15. Kohaliku omavalitsuse üksus on avaliku sektori hankija RHS § 5 lg 2 p 2 tähenduses. RHS § 1 lg 1 kohaselt reguleerib seadus riigihangete korraldamise korda, sealhulgas teenuste tellimist avaliku sektori hankija poolt. RHS § 2 sätestab, et seaduse eesmärk on tagada rahaliste vahendite läbipaistev, otstarbekas ja säästlik kasutamine, samuti isikute võrdne kohtlemine ja konkurentsi ärakasutamine.

3.16. RHS § 4 punkt 16 määratleb riigihanke kui muu hulgas teenuse tellimise hankija poolt. Kui omavalitsus ei osuta lastehoiuteenust ise, vaid ostab selle sisse eraõiguslikult teenuseosutajalt ehk ettevõtjalt RHS-i tähenduses, on tegemist teenuse tellimisega RHS-i mõttes. Sellisel juhul tuleb kohaldada riigihangete seadust, sõltuvalt teenuse eeldatavast maksumusest ja piirmääradest.

3.17. Rahandusministeerium ei nõustu Rae Vallavalitsuse põhiseadusest tuleneva enesekorraldusõiguse teostamise tõlgendusega. Enesekorraldusõigus ei ole piiramatu. Kuigi põhiseaduse § 154 lg 1 annab kohalikele omavalitsustele õiguse korraldada kohaliku elu küsimusi, on Riigikohus korduvalt rõhutanud, et see õigus ei ole absoluutne.⁴ Kohalikul omavalitsusel tuleb oma tegevuses järgida ka üldisi õiguspõhimõtteid, sh seaduslikkuse, proportsionaalsuse ja õigusselguse põhimõtteid.

3.18. Enesekorraldusõigust kasutades peab kohalik omavalitsus järgima põhiseadust ja teisi seadusi, sealhulgas riigihangete seadust. RHS-i kohaldamine ei piira enesekorraldusõigust, vaid raamib seda. RHS ei võta omavalitsuselt õigust otsustada, kas ja kuidas teenust pakkuda, vaid kehtestab reeglid, kuidas teenusepakkujaid valida, kui otsustatakse teenus sisse osta. See on protseduuriline raamistik, mitte sisuline sekkumine enesekorraldusõigusesse.

3.19. Kokkuvõtvalt märgime, et kohalikul omavalitsusel on kohustus kohaldada RHS-i, kui lastehoiuteenust tellitakse ettevõtjalt tasu eest. Enesekorraldusõigus ei välista RHS-i kohaldamist. Rahandusministeeriumi järelevalve algatamine on õiguspärane, kui on alust arvata, et teenuse tellimisel on rikutud riigihangete seadust.

4. Järelevalvemenetluse kokkuvõte

4.1. RHS § 208 lg 2 alusel on Rahandusministeeriumil õigus teha enne hankelepingu või raamlepingu sõlmimist kohustuslikke ettekirjutusi riigihanke seaduse ja selle alusel antud õigusaktide rikkumise lõpetamiseks, kui rikkumise lõpetamisel on riigihanget võimalik jätkata.

4.2. RHS § 210 lg 1 alusel on Rahandusministeeriumil õigus anda soovitusi ja juhiseid riigihangete seaduse paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks.

4.3. Kokkuvõtvalt nähtub eeltoodust, et hankija tegevus avaliku konkursi menetluse korraldamisel ei ole olnud kooskõlas RHS-iga. Järelevalvemenetluse käigus on tuvastatud, et Rae Vallavalitsus ei alustanud menetluse läbiviimist RHS § 15 lg 3 ja § 126 lg 3 kohaselt hanketeate avaldamisega riigihangete registris, vaid hankija alustas menetluse korraldamist avaliku konkursi teate ja dokumentide avaldamisega enda veebilehel 02.05.2025.

4.4. Hankija ei ole lastehoiukohtade teenuse tellimisel järginud RHS § 15 lg-s 3 ja §-s 126 sätestatud ja on seeläbi rikkunud RHS-is sätestatud sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse läbiviimise korda. Kuivõrd järelevalvemenetluse käigus on tuvastatud RHS-i rikkumine, rikkumist ei ole võimalik kõrvaldada teisiti kui avaliku konkursi kehtetuks

⁴ RKPJK 19.01.2010 otsus nr 3-4-1-13-09 p 34.

tunnistamisega, on Rahandusministeeriumi hinnangul põhjendatud teha Rae Vallavalitsusele ettekirjutus riigihangete seaduse rikkumise lõpetamiseks RHS § 208 lg 2 alusel. Hankijal on võimalik teenust tellida õiguspäraselt korraldades selleks riigihanke menetluse RHS-is sätestatud korras.

- 4.5.** Käesoleva ettekirjutuse hankijale teatevaks tegemisega lõpeb järelevalvemenetlus Rae Vallavalitsuse korraldatud avaliku konkursi korraldamise üle lastehoiukohtade teenuse tellimisel § 205 lg 4 p 2 alusel.

Võttes arvesse kõiki eelpool toodud asjaolusid ja põhjendusi ning juhindudes RHS §-st 208 lg-st 2, teeb Rahandusministeerium Rae Vallavalitsusele ettekirjutuse riigihangete seaduse § 15 lg 3 ja § 126 rikkumise lõpetamiseks seoses nõuetekohase riigihanke menetluse korraldamata jätmisega lastehoiukohtade teenuse tellimiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Estella Põllu
riigihangete valdkonna juht

Kertu Kuiv 58851394
Kertu.Kuiv@fin.ee

/*Lisaadressaadid:

Estcare OÜ

Väike Päike Rae OÜ

Vandersellid Lastehoid OÜ

Pisi-Petri OÜ

La-La lapsed OÜ